

C/2024/1570

5.3.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Rola młodzieży w rozwoju obszarów wiejskich”

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/1570)

Sprawozdawczyni: **Nicoletta MERLO**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	25.1.2023
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	22.11.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	14.12.2023
Sesja plenarna nr	583
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	193/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europa potrzebuje wizji, zaangażowania i uczestnictwa młodych ludzi, aby budować lepszą przyszłość dla wszystkich. Obszary wiejskie odgrywają kluczową rolę w spójności gospodarczej i społecznej. Pierwszoplanowe znaczenie ma zapewnienie równego traktowania i pełnego uczestnictwa młodych ludzi zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim.

1.2. Należy stworzyć kompleksowe narzędzia gromadzenia szczegółowych danych na temat ludności, zaangażowania na rzecz społeczności i potrzeb młodych ludzi na obszarach wiejskich. Inwestycje w badania i analizę zdezagregowanych danych mają zasadnicze znaczenie dla realizacji ukierunkowanych inwestycji, polityk i usług. W tym kontekście Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje utworzenie obserwatorium obszarów wiejskich i zachęca do skupienia się na gromadzeniu danych dotyczących młodzieży i na wymianie dobrych praktyk.

1.3. Komitet podkreśla wagę przyjęcia całościowego i przekrojowego podejścia, które obejmuje weryfikację wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich i test wpływu polityki UE na młodzież, aby zapewnić długoterminowe wdrażanie polityki UE wywierającej odpowiedni wpływ.

1.4. Aby obszary wiejskie stały się bardziej atrakcyjne dla młodych ludzi, konieczne jest, aby istniały i były łatwo dostępne usługi publiczne, komercyjne i młodzieżowe, wysokiej jakości zatrudnienie i edukacja, infrastruktura cyfrowa i fizyczna, transport publiczny, zajęcia rekreacyjne i kluby młodzieżowe.

1.5. Takie inicjatywy, jak pakt na rzecz obszarów wiejskich⁽¹⁾ i działania ukierunkowane na młodzież (w tym kształcenie, szkolenie, sport i wolontariat), a także takie programy UE, jak: Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności⁽²⁾, LEADER/RLKS⁽³⁾, inicjatywy i projekty prowadzone przez młodzież, odgrywają istotną rolę we wzmacnianiu pozycji młodych ludzi i zwiększaniu ich zaangażowania w rozwój obszarów wiejskich.

1.6. EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma promowanie ścieżek uczestnictwa z myślą o wymianie pokoleń oraz o bardziej inkluzywnym i wielostronnym modelu zarządzania z udziałem organizacji młodzieżowych, zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz decydentek i decydentów, jak również uznanie nowych sposobów angażowania się młodych ludzi za pośrednictwem technologii i mediów społecznościowych.

⁽¹⁾ https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_21_5402.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_pl.html.

1.7. Komitet jest zdania, że dla pobudzenia gospodarki zrównoważonej na obszarach wiejskich kapitalne znaczenie ma zapewnienie wysokiej jakości możliwości zatrudnienia ze stabilnymi i konkurencyjnymi umowami, odpowiednią ochroną socjalną i wsparciem przedsiębiorczości. Szczególną uwagę należy zwrócić na młodzież NEET („niekształcąca się, niepracująca ani nieucząca się”), kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji oraz społeczności zmarginalizowane. EKES uważa, że aby wspierać uczciwą konkurencję, chronić prawa pracowników i tworzyć równe warunki działania, należy wzmocnić rokowania zbiorowe i dialog społeczny i zapewnić stosowanie mechanizmu warunkowości społecznej.

1.8. Zasadnicze znaczenie ma ułatwienie młodym przedsiębiorczym i przedsiębiorcom wiejskim dostępu do gruntów i kredytów oraz wspieranie krótkich łańcuchów dostaw w celu stymulowania gospodarki zrównoważonej i krzewienia zrównoważonego rozwoju w społecznościach wiejskich. Ważne jest zapewnienie młodym ludziom gruntów rolnych, które są obecnie nieuprawiane, oraz stworzenie banku gruntów dla młodych rolników, którzy chcą zająć się uprawą roli. Dzięki leasingowi młodzi ludzie będą mogli efektywnie wykorzystać do produkcji opuszczone grunty.

1.9. Szkolenia i kształcenie na wszystkich szczeblach odgrywają kluczową rolę w dążeniu do rozwoju obszarów wiejskich. Powinny one się opierać na transformacyjnym podejściu uwzględniającym lokalną sytuację i potrzeby społeczności. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie może odgrywać pierwszoplanową rolę i powinno zostać włączone w planowanie i wdrażanie tych ścieżek. Ponadto ważne jest, aby edukacja zapewniała młodym ludziom wiedzę na temat sektora rolno-spożywczego z myślą o zbliżeniu ich do świata wiejskiego, wyjaśnieniu podstawowych koncepcji żywnościowych i uwypukleniu istotnej roli, jaką odgrywają producenci w łańcuchu rolno-spożywczym. W związku z sądzi, że wprowadzenie tematu rolno-spożywczego do szkolnych programów nauczania ma kluczowe znaczenie.

1.10. EKES zaznacza, że zarówno podczas Europejskiego Roku Umiejętności, jak i po jego zakończeniu należy się skupić na umiejętnościach wymaganych do poradzenia sobie z transformacją ekologiczną i do realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

1.11. Komitet podkreśla rolę europejskich uniwersytetów wiejskich i zdecentralizowanych usług publicznych w zapewnianiu kształcenia, szkolenia, orientacji zawodowej i poradnictwa dostosowanych do szczególnych potrzeb społeczności wiejskich. W tym względzie korzystne mogłoby być również zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz ulepszenie i rozwinięcie kształcenia pozaformalnego.

2. Młodzież jako kluczowy atut obszarów wiejskich

2.1. Europa potrzebuje wizji, zaangażowania i uczestnictwa wszystkich młodych ludzi, aby budować lepszą przyszłość, która będzie zrównoważona, inkluzywna i cyfrowa – niezależnie od tego, czy młodzi ludzie mieszkają na obszarach wiejskich czy miejskich⁽⁴⁾. Obecne kryzysy, takie jak zmiana klimatu, utrata różnorodności biologicznej, niedawna pandemia i wojna w Ukrainie, uwiadcniają słabość obecnego systemu i pilną potrzebę zmiany paradygmatu w kierunku gospodarki zrównoważonej, jakiej potrzebujemy⁽⁵⁾. W tym kontekście należy wreszcie urzeczywistnić zasadę, zgodnie z którą żadne terytorium i żadna osoba nie mogą pozostać w tyle.

2.2. Długoterminowa wizja UE dla obszarów wiejskich⁽⁶⁾ ma na celu stworzenie silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r. Mimo że w 2021 r. prawie jedna trzecia ludności UE (137 mln osób) mieszkała na obszarach wiejskich⁽⁷⁾, nadal utrzymują się znaczne różnice między obszarami wiejskimi i miejskimi. Dlatego pierwszoplanowe znaczenie ma zapewnienie równego traktowania i pełnego uczestnictwa młodych ludzi zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim, a także wzmocnienie powiązań między obszarami wiejskimi i miejskimi⁽⁸⁾ we wszystkich państwach członkowskich. Obszary wiejskie odgrywają kluczową rolę w spójności gospodarczej i społecznej, w tym w zrównoważonej produkcji żywności, ale stoją też w obliczu wyzwania, którym jest spadek liczby ludności, zwłaszcza młodej⁽⁹⁾.

2.3. Strategia UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027⁽¹⁰⁾ określa ramy europejskiej współpracy w zakresie polityki młodzieżowej. Jej celem jest promowanie uczestnictwa młodych ludzi w życiu demokratycznym i zapewnienie ich aktywnego zaangażowania w życie społeczne. Strategia koncentruje się na trzech podstawowych obszarach (mobilizacja, łączenie i wzmocnianie pozycji młodych ludzi) i obejmuje jedenaście konkretnych europejskich celów dotyczących młodzieży.

2.4. Cel dotyczący młodzieży nr 6, „Poprawa sytuacji młodzieży wiejskiej”, zakłada osiągnięcie kilku zamierzeń:

⁽⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W kierunku całościowej strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i miejskich” (Dz.U. C 105 z 4.3.2022, s. 49).

⁽⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zrównoważona gospodarka, jakiej potrzebujemy” (Dz.U. C 106 z 31.3.2020, s. 1).

⁽⁶⁾ COM(2021) 345.

⁽⁷⁾ Urban-rural Europe – introduction, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).

⁽⁸⁾ <https://www.iied.org/rural-urban-linkages>.

⁽⁹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE” (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 137).

⁽¹⁰⁾ https://youth.europa.eu/strategy_pl.

- zapewnienie dostępności odpowiedniej infrastruktury, w tym usług publicznych, łączności danych i możliwości mieszkaniowych dla młodych ludzi na obszarach wiejskich,
- tworzenie trwałych i wysokiej jakości miejsc pracy dostępnych dla młodych ludzi na obszarach wiejskich,
- promowanie decentralizacji działań angażujących młodych ludzi umożliwiających im przyczynianie się do rozwoju społeczności lokalnych,
- aktywne angażowanie młodych ludzi z obszarów wiejskich w procesy decyzyjne,
- zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji, opieki mentorskiej i szkoleń dla młodych ludzi na obszarach wiejskich,
- stworzenie pozytywnego wizerunku obszarów wiejskich oraz zachowanie i kultywowanie tradycji wiejskich.

2.5. Młodzież na obszarach wiejskich wnosi cenny wkład, pomysły, inspirację i energię, aby obszary wiejskie stały się silniejsze, lepiej skomunikowane, odporne i zamożne. Kreatywność i entuzjazm umożliwiają jej aktywne uczestnictwo w społecznościach wiejskich i pobudzanie nowych rodzajów działalności gospodarczej, które prowadzą do tworzenia miejsc pracy na poziomie lokalnym.

2.6. Aby uznać kluczową rolę młodych ludzi w rozwoju obszarów wiejskich, konieczne są kompleksowe narzędzia gromadzenia szczegółowych danych na temat ludności, zaangażowania na rzecz społeczności i potrzeb młodych ludzi na obszarach wiejskich. Inwestycje w badania i analizy danych zdezagregowanych (z uwzględnieniem takich czynników, jak płeć, poziom edukacji, narodowość, ewentualne słabości itp.) mają zasadnicze znaczenie dla realizacji ukierunkowanych inwestycji, polityk i usług, które odpowiadają szczególnym potrzebom badanych obszarów. W tym kontekście EKES z zadowoleniem przyjmuje utworzenie przez Komisję Europejską obserwatorium obszarów wiejskich⁽¹⁾ i zachęca do skupienia się na gromadzeniu danych skoncentrowanych na młodzieży.

2.7. Zachęcanie do wymiany dobrych praktyk ma pierwszoplanowe znaczenie dla opracowania skutecznej polityki zwiększającej potencjał obszarów wiejskich i ich atrakcyjność dla młodych ludzi. Wymiana doświadczeń i wykorzystanie zasobów europejskich może przyczynić się do osiągnięcia tych celów i zagwarantowania, że obszary wiejskie staną się dobrze prosperującym środowiskiem dla młodych ludzi. Należy uznać i promować sektor rolno-spożywczy jako źródło atrakcyjnych możliwości dla młodych ludzi na obszarach wiejskich.

2.8. Konieczne jest przyjęcie całościowego podejścia, które obejmuje weryfikację wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich⁽²⁾ oraz test wpływu polityki UE na młodzież⁽³⁾ we wszystkich departamentach Komisji Europejskiej. Takie podejście zapewni długotrwałą i skuteczną realizację polityki UE, zmniejszenie nierówności i uwzględnienie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. W tym kontekście należy zapewnić silne powiązania między obszarami wiejskimi i miejskimi.

3. Jak sprawić, by obszary wiejskie stały się atrakcyjne dla młodych ludzi?

3.1. W konkluzjach Rady z 26 maja 2020 r. pt. „Zwiększanie szans młodych ludzi w obszarach wiejskich i regionach oddalonych”⁽⁴⁾ uznano, że ludność UE starzeje się, zwłaszcza na obszarach wiejskich, oddalonych i wyspiarskich, oraz że niezbędne jest zapewnienie lepszej dostępności i przystępności usług publicznych i komercyjnych, wysokiej jakości zatrudnienia i edukacji, infrastruktury cyfrowej i fizycznej, transportu publicznego i zajęć rekreacyjnych.

3.2. W konkluzjach wezwano państwa członkowskie do propagowania podejścia mającego na celu zmniejszenie nierówności między obszarami wiejskimi lub oddalonymi a obszarami miejskimi oraz do opracowania międzysektorowych środków uwzględniających poglądy i perspektywy młodych ludzi na tych obszarach. Obejmuje to promowanie przedsiębiorczości i różnorodnych możliwości zatrudnienia w rolnictwie i w innych rodzajach działalności gospodarczej, a także w gospodarce społecznej i spółdzielniach. Państwa członkowskie zachęca się również do angażowania młodych ludzi w życie społeczności lokalnej za pomocą różnych narzędzi aktywnego obywatelstwa oraz usług adresowanych do młodzieży, a także do wspierania synergii między programami i inicjatywami UE, takimi jak: LEADER/RKLS, Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności, Europejski Fundusz Społeczny i gwarancja dla młodzieży.

3.3. Pomimo postępów poczynionych w niektórych państwach członkowskich obszary wiejskie nadal mają trudności z przyciągnięciem młodych ludzi, głównie z powodu braku odpowiednich usług, przystępnych cenowo mieszkań, możliwości zatrudnienia wysokiej jakości oraz przeszkód w rozwoju osobistym i zawodowym. Obszary miejskie i podmiejskie mają często pierwszeństwo przed obszarami wiejskimi.

⁽¹⁾ <https://observatory.rural-vision.europa.eu/>.

⁽²⁾ https://rural-vision.europa.eu/action-plan/cross-cutting/rural-proofing_pl.

⁽³⁾ <https://www.youthforum.org/topics/eu-youth-test>.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 193 z 9.6.2020, s. 3.

3.4. Realizacja propozycji przedstawionych we wspomnianych konkluzjach zwiększyłaby atrakcyjność obszarów wiejskich i oddalonych wśród młodych ludzi, a jeżeli odbyłaby się skutecznie, zapewniłaby im więcej możliwości na obszarach wiejskich.

3.5. W szczególności należy:

- propagować podejście międzysektorowe przy opracowywaniu polityk i strategii na rzecz młodzieży w celu zmniejszenia nierówności między obszarami wiejskimi lub oddalonymi a obszarami miejskimi,
- wzmocnić pozycję młodych ludzi w społecznościach wiejskich poprzez modele partycypacyjne, zaangażowanie organizacji młodzieżowych i zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wdrożenie testu wpływu polityki UE na młodzież,
- zatroszczyć się o to, aby państwa członkowskie i programy UE wspierały, finansowały i priorytetowo traktowały usługi dla młodzieży i kluby młodzieżowe, zwłaszcza usługi świadczone przez organizacje wolontariackie na obszarach oddalonych,
- zapewnić odpowiednie miejsca spotkań (w tym obiekty sportowe i rekreacyjne) dla młodzieży i organizacji młodzieżowych, ze specjalnym uwzględnieniem osób wymagających szczególnego traktowania lub osób z niepełnościami,
- poprawić możliwości podróżowania między obszarami wiejskimi i miejskimi poprzez inwestowanie w infrastrukturę i zrównoważoną mobilność, w tym w lokalne usługi transportu publicznego, które trzeba propagować i wspierać,
- inwestować w infrastrukturę informatyczną i szybkie łącza szerokopasmowe, aby zapewnić łączność i dostęp do zasobów cyfrowych,
- wspierać młodych ludzi, którzy zamierzają powrócić na obszary wiejskie, za pomocą ukierunkowanych środków na rzecz wynajmu lub zakupu domów, oraz zachęcać do renowacji opuszczonych domów i wykorzystania gruntów za pomocą ulg podatkowych,
- zapewnić młodym ludziom ukierunkowane wsparcie finansowe w dostępie do gruntów,
- zadbać o odpowiednie struktury dialogu społecznego w celu wzmocnienia stosunków pracy i zapewnienia wszystkim godnych warunków pracy.

3.6. Jednym z najpoważniejszych wyzwań w rolnictwie jest demograficzna struktura wiekowa rolników. Niepokojące jest, że tylko jeden na 10 rolników ma mniej niż 40 lat. Sytuacja jest jeszcze gorsza w przypadku kobiet, gdyż zaledwie jedna na 20 rolniczek należy do tej kategorii wiekowej. W 2020 r. około 6,5 % osób prowadzących gospodarstwa rolne w UE miało mniej niż 35 lat. Szczególną bolączką wielu młodych ludzi rozważających pracę w rolnictwie jest dostęp do finansowania, gruntów, kapitału i wiedzy⁽¹⁵⁾. Zarządzenie tym zasadniczym problemom, luce pokoleniowej i różnicom w traktowaniu kobiet i mężczyzn ma pierwszoplanowe znaczenie dla przyszłego zrównoważonego rozwoju i inkluzyjności przemysłu rolnego.

3.7. Nowa wspólna polityka rolna (WPR) oferuje państwom członkowskim rozwiązania mające na celu wspieranie wymiany pokoleń i równouprawnienia płci, w tym większe wsparcie dla młodych rolników. Państwa członkowskie są zobowiązane do wydatkowania co najmniej 3 % płatności bezpośrednich na wsparcie młodych rolników. Wydatki publiczne w wysokości 8,5 mld EUR przeznaczane są na pomoc młodym rolnikom w zakładaniu, rozwijaniu i utrzymywaniu przedsiębiorstwa lub działalności w pierwszych latach. Te strategie mają pomóc ok. 380 tys. nowych młodych rolników w rozpoczęciu działalności w latach 2023–2027⁽¹⁶⁾. Należy zapewnić ściśle monitorowanie tych środków. Ponadto ważne jest również osiągnięcie uczciwych cen produkcji oraz stabilności gospodarczej w celu zapewnienia rentowności projektów. Wieś musi być dobrze prosperującym i żyznym obszarem, aby przyciągać młodych ludzi.

3.8. Sieć WPR i obserwatorium obszarów wiejskich powinny monitorować nie tylko cel dotyczący 380 tys. nowych rolników, ale również tworzenie innych możliwości zatrudnienia, jednocześnie ujawniając bariery, propagując rozwiązania w zakresie transformacji międzypokoleniowej oraz dzieląc się modelami rolnictwa i innymi modelami biznesowymi, również w dziedzinie gospodarki społecznej i spółdzielni.

⁽¹⁵⁾ Rocznik regionalny Eurostatu 2023.

⁽¹⁶⁾ WPR na lata 2023–2027: młodzi rolnicy, Komisja Europejska.

3.9. Oprócz polityki rolnej i funduszy rolnych konieczne jest przyjęcie solidnego międzysektorowego podejścia politycznego uwzględniającego wymianę pokoleń. To podejście pomoże zlikwidować dysproporcje między obszarami wiejskimi a miastami. Na przykład, aby obszary wiejskie stały się równie atrakcyjne pod względem możliwości i jakości życia jak obszary miejskie, konieczne jest inwestowanie w mieszkalnictwo i miejsca spotkań. Pandemia COVID-19 i wynikający z niej wzrost pracy zdalnej skłoniły wiele osób do podjęcia decyzji o przeniesieniu się na obszary wiejskie. Niestety podziały cyfrowe i niewystarczająca infrastruktura w tych regionach nadal stanowią duże wyzwania, gdyż wpływają na połączenia telekomunikacyjne i utrudniają dostęp do usług.

3.10. Inicjatywy promujące zaangażowanie społeczności, ochronę kultury i dialog międzypokoleniowy mogą przyczynić się do ogólnego dobrostanu i tożsamości młodzieży wiejskiej. Na obszarach, na których znaczącą rolę odgrywają religia – z kościołami pełniącymi funkcję przestrzeni dla wspólnoty – i organizacje społeczeństwa obywatelskiego, takie inicjatywy stanowią kluczowy czynnik kształtowania tkanki kulturowej.

3.11. Pustynnienie, susze i powodzie również stanowią poważne zagrożenie dla krajów europejskich⁽¹⁷⁾. Zmiana klimatu, erozja gleby oraz niezrównoważone praktyki gospodarowania wodą i użytkowania gruntów jeszcze pogarszają sytuację. W badaniach podkreślono, że szczególnie narażone na pustynnienie są znaczne części Hiszpanii, południowych Włoch, Europy Południowo-Wschodniej i delty Dunaju. W przypadku braku kontroli ok. 11 % obszaru Europy może znaleźć się w strefie zagrożonej przed końcem stulecia. Ta niepokojąca tendencja może negatywnie wpłynąć na produkcję roślinną i zwierzęcą i prowadzić do porzucenia rolnictwa i zwiększenia podatności na zagrożenia. Konieczne są pilne działania w celu złagodzenia skutków zmiany klimatu i wdrożenia zrównoważonych praktyk gospodarowania gruntami z myślą o ochronie europejskiego rolnictwa⁽¹⁸⁾. Powiązanie tych wysiłków z wymianą międzypokoleniową zapewni aktywne zaangażowanie młodych ludzi w zrównoważone praktyki rolnicze i rozwinięcie poczucie sprawiedliwości klimatycznej, zapewniając obszarom wiejskim wyważoną i zrównoważoną przyszłość.

3.12. Długoterminowa odporność obszarów wiejskich wymaga współpracy międzypokoleniowej opartej na wzajemnym szacunku i wsparciu. Oprócz programu Erasmus+ dla obszarów wiejskich i innych inicjatyw wzmacniających należy opracować specjalne strategie w zakresie opieki mentorskiej. Ponadto konieczne są większe inwestycje w przyuczanie do zawodu nie tylko w rolnictwie i leśnictwie, ale także w innych dziedzinach rzemiosła, kultury i przedsiębiorczości związanych z wsią, aby zapewnić wysokiej jakości transfer umiejętności i wiedzy. Organizacja specjalnych programów opieki dydaktycznej w szkołach lub innych placówkach edukacyjnych dla młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich byłaby istotna dla zaznajomienia ich z obszarami wiejskimi i działalnością rolniczą.

3.13. Problemy rolników ze zdrowiem psychicznym i brak wolnego czasu stanowią dodatkowe wyzwanie dla stabilności społecznej i gospodarczej obszarów wiejskich i należy się nimi odpowiednio zająć. Trzeba odpowiednio popularyzować, wspierać i rozpowszechniać takie doświadczenia jak projekt Farmwell⁽¹⁹⁾.

3.14. Skierowana do młodych ludzi kompleksowa strategia komunikacyjna opracowana przez instytucje publiczne wszystkich szczebli i organizacje pracujące z młodzieżą jest niezbędna do skutecznego promowania inicjatyw oraz do zwiększania potencjału i szans na obszarach wiejskich.

4. Zarządzanie

4.1. Zaangażowanie młodzieży ma kluczowe znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, ponieważ młodzi ludzie opowiadają się za zrównoważonym rozwojem i ochroną środowiska. Młodzież powinna znajdować się w centrum bardziej inkluzywnego modelu zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron, angażując się w proces decyzyjny na wszystkich etapach, od opracowywania propozycji po ich wdrożenie, monitorowanie i działania następcze⁽²⁰⁾, w tym poprzez tworzenie platform wielosektorowych. Te ścieżki uczestnictwa sprzyjające wymianie pokoleń powinny również uwzględniać nowe sposoby angażowania młodych ludzi za pośrednictwem technologii i mediów społecznościowych.

4.2. Należy konsekwentnie omawiać i uwzględniać wizję, ambicje i postulaty młodych ludzi, zapewniając ich skuteczne włączenie do zatwierdzonych i wdrażanych działań, planów i programów.

4.3. Pakt na rzecz obszarów wiejskich, parlamenty wiejskie⁽²¹⁾ oraz rozwój lokalny kierowany przez społeczność LEADERS/RLKS to kluczowe elementy wzmocnienia pozycji młodzieży i nadania jej znaczącej roli. Rozwój tych programów i inicjatyw umożliwia społecznościom skuteczne stawianie czoła wyzwaniom na obszarach wiejskich i pobudzanie trwałego postępu.

⁽¹⁷⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Zrównoważona gospodarka wodna i kryzys klimatyczny: rozwiązania oparte na obiegu zamkniętym i inne rozwiązania dotyczące unijnego systemu rolno-spożywczego w przyszłym Niebieskim Ładzie” (Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 80).

⁽¹⁸⁾ Desertification and agriculture, EPRS.

⁽¹⁹⁾ <https://farmwell-h2020.eu/>.

⁽²⁰⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE” (Dz.U. C 290 z 29.7.2022, s. 137) i opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W kierunku zorganizowanego zaangażowania młodzieży na rzecz klimatu i zrównoważonego rozwoju w procesie decyzyjnym UE” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 44).

⁽²¹⁾ <https://europeanruralparliament.com/index.php/home/about-us>.

4.4. Udział rad i organizacji młodzieżowych we wspólnocie paktu na rzecz obszarów wiejskich na poziomie krajowym wzmacnia głos tych obszarów, wspiera współpracę i prowadzi do konkretnych zobowiązań, które należy rozwinąć poprzez całościowe podejście terytorialne. Trzeba zachęcać do wymiany wiedzy, narzędzi i najlepszych praktyk między państwami UE a państwami trzecimi.

4.5. Należy poprawić reprezentację młodych ludzi z obszarów wiejskich w polityce, aby ich głos był słyszalny i by ich potrzeby były odpowiednio eksponowane.

5. Trwałe miejsca pracy

5.1. W rolnictwie i przemyśle spożywczym w UE zatrudnionych jest ponad 44 mln osób (przy czym 20 mln osób ma stałe zatrudnienie w samym sektorze rolnym) ⁽²²⁾. Te sektory mają jednak trudności z przyciągnięciem młodszych pokoleń ze względu na ograniczoną liczbę atrakcyjnych stanowisk oraz ze względu na sezonowy charakter wielu możliwości zatrudnienia.

5.2. Ten brak atrakcyjności dla młodszych osób budzi obawy co do zdolności sektora do dostosowania się do złożonych programów ukierunkowanych na zrównoważony rozwój, konkurencyjność oraz oczekiwania społeczne i środowiskowe.

5.3. Aby sprostać tym wyzwaniom, kluczowe znaczenie ma zapewnienie wysokiej jakości możliwości zatrudnienia dzięki stabilnym i konkurencyjnym umowom, odpowiedniej ochronie socjalnej i wsparciu przedsiębiorczości. Cyfryzacja i zasady uczciwej konkurencji dla MŚP mogą również stymulować gospodarkę zrównoważoną na obszarach wiejskich, zwłaszcza w przypadku młodszych osób.

5.4. Dobrze rozwinięte rokowania zbiorowe, wzmocniony zorganizowany dialog społeczny i stosowanie mechanizmu warunkowości społecznej na obszarach wiejskich i na szczeblu niższym niż krajowy są niezbędne do wspierania uczciwej konkurencji, ochrony praw pracowniczych i stworzenia równych warunków działania.

5.5. Inny istotny aspekt dotyczy zatrudnienia kobiet i wymaga polityki ukierunkowanej na kompleksowe włączenie kobiet w rynek pracy w sektorze rolnym i spożywczym, aby sprostać związanym z tym wyzwaniom. Zapewnienie podstawowej infrastruktury opiekuńczej odgrywa kluczową rolę w zwiększaniu atrakcyjności obszarów wiejskich dla kobiet, gdyż ułatwia im wejście na rynek pracy.

5.6. Należy zintensyfikować wysiłki na rzecz zachęcania i wspierania młodych ludzi zaangażowanych we wszystkie możliwe działania gospodarcze na obszarach wiejskich i oddalonych, w tym poprzez wsparcie edukacyjne i gospodarcze. Korzystne mogą być międzypokoleniowe programy opieki mentorskiej i systemy przygotowania zawodowego oraz powiązania z możliwościami uczenia się takimi jak Erasmus+.

5.7. Krótkie łańcuchy dostaw przyczyniają się do bardziej zrównoważonej, odpornej i zróżnicowanej działalności rolno-spożywczej, tworzenia miejsc pracy oraz zatrzymywania ludzi na obszarach wiejskich. Ponadto młodzi rolnicy i przedsiębiorcy na obszarach wiejskich często realizują inicjatywy, które ożywiają tradycyjną działalność związaną z gruntami. Należy zapewnić inwestycje i wsparcie publiczne w celu popularyzacji i ulepszania produktów lokalnych. Konieczne jest wspieranie młodych ludzi zaangażowanych w te dziedziny.

5.8. Ograniczony dostęp do gruntów oraz trudności w uzyskaniu kredytów, zwłaszcza dla młodych ludzi, stanowią wyzwanie dla przedsiębiorstw rolnych i pozarolniczych. Wśród producentów rolnych największe trudności w dostępie do finansowania mają małe gospodarstwa rolne, młodzi rolnicy, nowe podmioty i podmioty realizujące innowacyjne inwestycje ⁽²³⁾. Ułatwienie dostępu do gruntów i kredytów przedsiębiorcom wiejskim, zwłaszcza młodym właścicielom, może pobudzać gospodarkę zrównoważoną i sprzyjać zrównoważonemu rozwojowi w społecznościach wiejskich.

5.9. Wynoszące od 6 do 8 miesięcy opóźnienia w płatnościach w ramach WPR szkodzą stabilności finansowej i planowaniu finansowemu w sektorze rolnym, zwłaszcza w przypadku ludzi młodych, i trzeba je wyeliminować. Usprawnienie i uproszczenie procesów administracyjnych na wszystkich szczeblach, od poziomu UE po szczebel regionalny i krajowy, może być pomocne, a nawet stać się zachętą dla młodych ludzi, a także może zwiększyć wydajność i skuteczność zarządzania.

5.10. Możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich poza sektorem rolnym – w branżach takich jak turystyka, kultura i sport – przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju i żywotności tych obszarów oraz mogą przyciągnąć młodych ludzi, w związku z czym należy je odpowiednio wspierać.

6. Szkolenie i kształcenie

6.1. Szkolenia i kształcenie na wszystkich szczeblach odgrywają zasadniczą rolę w rozwoju obszarów wiejskich, gdyż zapewniają niezbędne umiejętności i wiedzę.

⁽²²⁾ Rolnictwo – działania UE (https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_pl).

⁽²³⁾ *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in the European Union*, fi-compas, 2020.

6.2. Systemy edukacji powinny obejmować edukację transformatywną, umożliwiając młodym ludziom inicjowanie zmian systemowych⁽²⁴⁾. Według niedawnego sprawozdania IPCC transformatywne uczenie się ma istotne znaczenie, ponieważ pomaga w osiągnięciu zbiorowej świadomości i prowadzeniu wspólnych działań⁽²⁵⁾. Zgodnie z definicją Unesco edukacja transformatywna aktywnie angażuje jednostki poprzez praktyczne doświadczenia, obserwacje i kompleksową perspektywę. Zachęca do holistycznego rozwoju i umożliwia obywatelom znaczący udział w życiu społeczności.

6.3. Europejski Rok Umiejętności 2023 powinien koncentrować się na umiejętnościach wymaganych do poradzenia sobie z transformacją ekologiczną i cyfrową oraz do realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Należy zwrócić uwagę na wyzwania stojące przed młodymi ludźmi w szybko zmieniającym się świecie.

6.4. Szkolenia i kształcenie powinny być traktowane w sposób przekrojowy, uwzględniający lokalną sytuację i potrzeby społeczności. Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie, które reprezentuje i wspiera często zmieniające się postulaty obywateli, powinno uczestniczyć w planowaniu i wdrażaniu tych ścieżek.

6.5. Konieczne są inwestycje w umiejętności i kwalifikacje, zwłaszcza biorąc pod uwagę nieciągły charakter kariery zawodowej w tym sektorze oraz nowe możliwości zatrudnienia wynikające z transformacji ekologicznej i gospodarki o obiegu zamkniętym, które wymagają szczególnych umiejętności. Należy zapewnić odpowiednie wsparcie młodzieży NEET, osobom z niepełnosprawnościami, osobom znajdującym się w trudnej sytuacji i społecznościom zmarginalizowanym na obszarach wiejskich.

6.6. Program Erasmus+ i LEADERS/RLKS powinny oferować konkretne możliwości rozwijania umiejętności przywódczych i lepszego zrozumienia między młodymi ludźmi na obszarach wiejskich i miejskich. Może im to ułatwić udział w bardziej inkluzywnym modelu zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron.

6.7. Kształcenie, szkolenie i badania odgrywają pierwszoplanową rolę w odnowie działalności rolniczej i pasterskiej na obszarach wypasarskich, śródładowych i górskich, ułatwiając wymianę pokoleń w rolnictwie rodzinnym oraz zapewniając zrównoważony i sprawiedliwy terytorialnie rozwój w UE. Poprawa jakości kapitału ludzkiego ma zasadnicze znaczenie dla spełnienia oczekiwań konsumentów w zakresie jakości i zrównoważonego charakteru produkcji.

6.8. Można oczekiwać, że nowe pokolenie osób prowadzących gospodarstwo rolne będzie potrzebować umiejętności niezbędnych do: wydajniejszej produkcji z poszanowaniem środowiska; udziału w wysiłkach na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu; spełnienia postulatów społecznych dotyczących zdrowego i zbilansowanego sposobu odżywiania oraz dobrostanu zwierząt, a także dotrzymania kroku coraz szybszemu postępowi naukowemu i technologicznemu. Jeżeli siła robocza będzie lepiej wykwalifikowana, sektor rolnictwa może być w stanie zwiększyć wydajność i zdolność generowania dochodów⁽²⁶⁾.

6.9. Europejskie uniwersytety wiejskie i zdecentralizowane usługi publiczne są ważne dla zapewnienia kształcenia, szkolenia, orientacji zawodowej i poradnictwa dostosowanego do szczególnych potrzeb społeczności wiejskich. Te instytucje przyczyniają się do rozwoju obszarów wiejskich, oferując odpowiednie programy i usługi odpowiadające lokalnym potrzebom. W tym względzie korzystne mogłoby być również zaangażowanie organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz ulepszenie i rozwinięcie kształcenia pozaformalnego.

7. Najlepsze praktyki w zakresie sprostania wyzwaniom związanym z młodzieżą na obszarach wiejskich

7.1. W niniejszej części zwrócono uwagę na wybrane najlepsze praktyki, które unaoczniają oddanie i zaangażowanie osób, organizacji i społeczności na rzecz wprowadzania pozytywnych zmian na obszarach wiejskich i które są zgodne z zaleceniami przedstawionymi we „Wnioskach i zaleceniach” ukazującymi ich potencjalnie transformatywny wpływ na młodzież mieszkającą na obszarach wiejskich. Te inicjatywy składają się na plan działania na rzecz budowania lepszej przyszłości dla wszystkich, w której obszary wiejskie będą odgrywać istotną rolę w spójności gospodarczej i społecznej, a młodym ludziom zapewnione zostaną równe traktowanie i pełne uczestnictwo zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim.

7.2. Jeśli chodzi o dążenie do gromadzenia danych i badań dotyczących młodzieży wytyczających kierunek inwestycji i polityki, to grupa tematyczna unijnej sieci WPR ds. zatrudnienia młodzieży na obszarach wiejskich⁽²⁷⁾ wskazuje wyzwania stojące przed młodzieżą w całej Unii Europejskiej i propaguje dzielenie się pomysłami i inicjatywami, ułatwiając wymianę danych i wiedzy. Wspólnota paktu na rzecz obszarów wiejskich może również odegrać zasadniczą rolę w gromadzeniu danych i działaniach zmierzających do zaangażowania społeczności.

⁽²⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wzmocnienie pozycji młodzieży w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju poprzez edukację” (Dz.U. C 100 z 16.3.2023, s. 38).

⁽²⁵⁾ Climate Change 2022: Mitigation of climate change, s. 2871.

⁽²⁶⁾ Rocznik regionalny Eurostatu 2023.

⁽²⁷⁾ https://eu-cap-network.ec.europa.eu/thematic-group-rural-youth-employment-voice-rural-youth_en.

7.3. Co się tyczy potrzeby zwiększenia atrakcyjności obszarów wiejskich dla młodych ludzi, to wspólnota paktu na rzecz obszarów wiejskich, europejski obszar edukacji⁽²⁸⁾, innowacyjne społeczne przedsiębiorstwo typu start-up Ca' Colonna⁽²⁹⁾ oraz takie unijne programy, jak Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności, w dużej mierze przyczyniają się do upodmiotowienia młodzieży, zwiększenia jej zaangażowania w rozwój obszarów wiejskich i udostępnienia jej usług. Te inicjatywy zapewniają wysokiej jakości usługi, zatrudnienie, edukację i dostępną infrastrukturę.

7.4. Jeśli chodzi o promowanie wymiany pokoleń i zarządzania z udziałem wielu zainteresowanych stron, projekt COCOREADO⁽³⁰⁾, Youth2030 ONZ⁽³¹⁾ i projekt RURBEST22⁽³²⁾ wzmacniają pozycję młodzieży, zachęcają do współpracy i uwzględniają zmieniające się sposoby angażowania młodzieży za pośrednictwem technologii i mediów społecznościowych, zgodnie z apelem EKES-u o ścieżki uczestnictwa. Wspólnota paktu na rzecz obszarów wiejskich również sprzyja zarządzaniu z udziałem wielu zainteresowanych stron oraz zaangażowaniu młodzieży i decydentów.

7.5. Co się tyczy znaczenia gospodarki zrównoważonej i wysokiej jakości zatrudnienia, europejska platforma edukacji szkolnej⁽³³⁾ oraz nowe programy Erasmus i Europejski Korpus Solidarności oferują wysokiej jakości kształcenie, szkolenie i stabilne umowy o pracę. Te programy sprzyjają również krzewieniu praw pracowniczych i równych warunków działania, co odpowiada zaangażowaniu na rzecz możliwości zatrudnienia wysokiej jakości. Również w tym przypadku wspólnota paktu na rzecz obszarów wiejskich odgrywa pewną rolę w promowaniu możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich.

7.6. Jeśli chodzi o zalecenie dotyczące ułatwienia dostępu do gruntów i kredytów, inicjatywa dotycząca publicznego obszaru morskiego⁽³⁴⁾ („le domaine public maritime”) we Francji otwiera drogę młodym przedsiębiorcom na obszarach wiejskich, ułatwiając dostęp do gruntów. Jest zatem zgodna z wizją EKES-u dotyczącą łatwiejszego dostępu przedsiębiorców wiejskich do gruntów i kredytów oraz zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

7.7. Uzupełnieniem zalecenia dotyczącego kształcenia i szkolenia przekrojowego są europejska platforma edukacji szkolnej, projekt COCOREADO i ekoszkoły⁽³⁵⁾. Te praktyki wspierają kształcenie na wszystkich szczeblach w sposób adekwatny do lokalnych potrzeb, a także odzwierciedlają znaczenie kształcenia przekrojowego i zaangażowania na rzecz społeczności. Działania młodzieżowe na rzecz lepszej przyszłości żywnościowej w ramach Światowego Forum Żywnościowego⁽³⁶⁾ również obejmują szkolenia i kształcenie na różnych szczeblach na temat zrównoważonych systemów żywnościowych.

7.8. Postulat położenia nacisku na umiejętności potrzebne do transformacji ekologicznej znajduje oddźwięk w działaniach młodzieżowych na rzecz lepszej przyszłości żywnościowej w ramach Światowego Forum Żywnościowego, które w dużym stopniu przyczyniają się do doskonalenia umiejętności potrzebnych do transformacji ekologicznej i zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza odnośnie do systemów żywnościowych i rolnictwa.

7.9. Wreszcie – jeśli chodzi o uznanie roli uniwersytetów wiejskich, decentralizację i kształcenie pozaformalne – europejska platforma edukacji szkolnej i projekt COCOREADO pokazują wagę dostosowanej do potrzeb społeczności wiejskich edukacji, orientacji zawodowej i poradnictwa. Ich nacisk na zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego jest całkowicie adekwatny do jego roli w rozwoju obszarów wiejskich.

Bruksela, dnia 14 grudnia 2023 r.

Oliver RÖPKE

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁸⁾ <https://education.ec.europa.eu/pl>.

⁽²⁹⁾ <https://www.cacolonna.it/>.

⁽³⁰⁾ <https://cocoreado.eu/cocoreado/>.

⁽³¹⁾ <https://www.unyouth2030.com/>.

⁽³²⁾ <http://elard.eu/actions/rural-youth-in-action-from-local-to-european-level/>.

⁽³³⁾ <https://school-education.ec.europa.eu/pl>.

⁽³⁴⁾ <https://strugglesforlandforum.net/un-exemple-de-gestion-des-communs-lespace-public-maritime/>.

⁽³⁵⁾ <https://www.ecoschools.global/>.

⁽³⁶⁾ <https://www.world-food-forum.org/youth-action/en>.